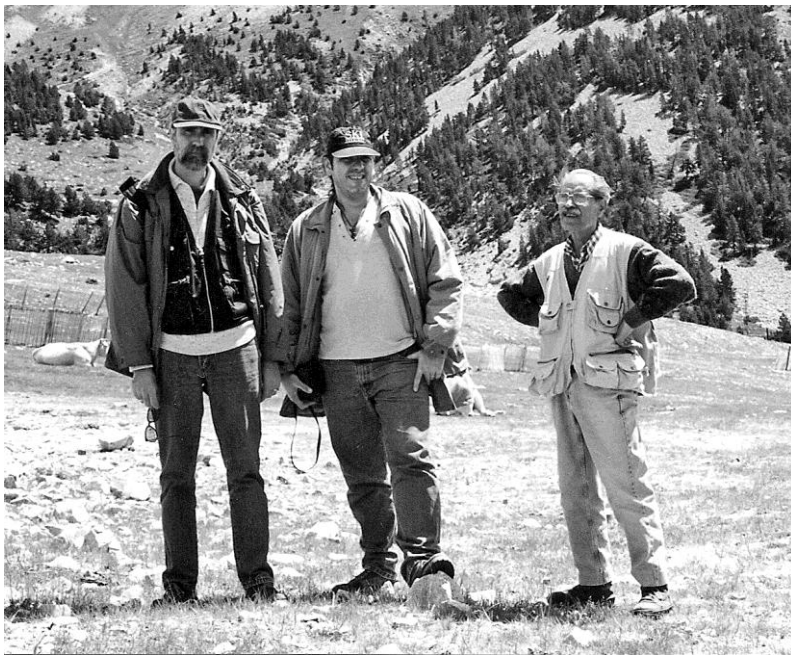

SOCIETAT D'HISTÒRIA
NATURAL DE LES BALEARS

In memoriam Manel Vilella Tejedo (1926-2011)

*Manel Vilella (primer per la dreta) amb Toni Rarruella i Lluís Prats
durant una visita de l'Associació Catalana de Malacologia
a Vallter (Girona) el 13 de juny de 1998.*

El passat 29 d'abril de 2011 en deixà, a l'edat de 85 anys, en Manel Vilella, Valencià de naixement i barceloní d'adopció. En Manel encarnava l'esperit d'aquelles persones (autodidactes) que senten una curiositat innata i una profunda admiració per tots els essers vius, en especial (però no de manera exclusiva) cap els mol·luscs terrestres. Sempre recordaré la seva manera (sentida i emocionada) de descriure l'estructura finament estriada de la closca d'algun caragol o l'esquelet d'òpal de les diatomees, observats amb la lupa

binocular. Com diria en Manel (amb el sempre present accent valencià): *quina meravella!* Un naturalista de cap a peus.

El meu primer contacte amb en Manel va ser epistolar. En aquella ocasió, li expressava els meus dubtes relacionats amb uns exemplars del gènere *Cecilioides* trobats a Ciutadella i altres del gènere *Euconulus*, trobats a Cerdanyola del Vallés (Barcelona). La seva resposta (una carta de tres pàgines, mecanografiada i datada el 10 de febrer de 1998, acompanyada de tres làmines inèdites amb dibuixos de diverses espècies de *Cecilioides*, i tres fulls amb les corresponents mides de cada un dels exemplars) ja deixava entreveure alguns trets característics de la seva personalitat. En primer lloc, una certa desconfiança a l'hora de compartir els seus coneixements vers persones desconegudes: “[...] *Como quiera que son inéditos le ruego una máxima discreción en enseñarlos, mejor sería a nadie [...]*” i, en segon lloc, una profunda estimació per l'història natural, expressada en aquella ocasió de la següent manera: “[...] *pero he de añadir que no me considero un malacólogo, si algo soy es el ser un entusiasta de la naturaleza en cualquier aspecto, tengo una indudable preferencia por los moluscos, pero no es una exclusiva. Toda vez que en la naturaleza no estan los moluscos aislados, ni las plantas, ni las rocas, todo es un magnifico conjunto en perfecta armonia [...]. Hay que observar con cariño a la Naturaleza, me entusiasma la observacion [...]*”. Prova palpable d'aquestes paraules són les felicitacions nadalenesques que cada any enviava a amics i coneguts. Sobre un fons blanc de 10 x 21 cm sempre hi apareixien, de forma inexorable i dibuixats de forma magistral (amb plomí), una cloca de caragol fermada amb un fil a la rama d'alguna planta. Una forma senzilla, però eficient, de demostrar aquesta profunda estimació per la natura.

En la meua modesta opinió, tant l'extensió de la carta (redactada en un to moltes vegades apassionat “[...] *y le ruego sepa disculpar por las digresiones habidas, són fruto del entusiasmo [...]*” com el fet d'haver enviat uns dibuixos inèdits a una persona desconeguda, demostra, de forma més o menys clara, un afany de proximitat cap a persones amb les mateixes inquietuds i no “contaminades” per les enveges i els mal entesos que a vegades el temps i el tracte perllongat fa florir (malauradament) entre col·legues.

El vaig conèixer personalment el novembre de 1998, per motius purament malacològics (com no podria ser d'una altra manera). Juntament amb n'Antoni Tarruella (actual president de l'Associació Catalana de Malacologia) vàrem organitzar una sortida al Mas Trader (Cubelles, Barcelona) per intentar trobar una població d'*Suboestophora tarraconensis* (Aguilar-Amat, 1935) que jo havia localitzat l'any 1994. Tot just baixar a l'estació de RENFE i fetes les presentacions de rigor, me varen fer un regal inesperat, consistent en una petita col·lecció de pulmonats terrestres (tant catalans com europeus), guardats, amb la seva etiqueta, dins bossetes de plàstic. Per mi, aquell regal va suposar una mena de benvinguda i bateig malacològic, tot a l'hora. A més, durant aquella sortida es van fer palesos altres aspectes de la personalitat del Manel. El molestava molt profundament el tracte de “vostè” (malgrat tenir 72 anys!). També va quedar ben palès el seu sentit de l'humor, ja que era una font inesgotable d'acudits. També s'ha de dir que era una persona molt xerradora. La sortida es va convertir en recordatori d'anècdotes viscudes amb altres malacòlegs, com Miquel Bech, Carles Altimira o Lluís Gasull. Aquella va ser la primera de moltes sortides de cap de setmana, en la que vaig tenir la immensa sort de gaudir dels coneixements i de la sincera amistat d'en Manel. En poc temps s'havia diluït el to seriós, correcte i una mica enciclopèdic que mostrava la seva primera carta.

Pocs mesos abans de la sortida al Mas Trader (maig de 1998), s'havia formalitzat, de manera oficial, l'Associació Catalana de Malacologia (ACM) (Tarruella, carta 13/5/1998) de la qual en Manel va ser el seu primer president. No cal dir que en Manel va ser una figura especialment rellevant en la formació de l'associació i que aquest fet va suposar un important estímul per ell. Recordo amb especial estimació les primeres reunions de l'ACM a la petita biblioteca del centre cívic Matas i Ramis, a Horta (Barcelona), bastant informals i fins i tot, una mica surrealistes. La il·lusió i les ganes de tirar endavant amb aquell projecte (malgrat la manca de medis) sempre hi eren ben presents.

Per altra part, en Manel era dipositari d'un immens llegat malacològic, tant en forma de vivències amb altres malacòlegs (tant espanyols com estrangers), com en el coneixement en profunditat de la malacofauna catalana, fruit d'un nombre incomptable de sortides de camp, tal com queda reflectit, per exemple, en el seu treball sobre la *Bythinella rufescens persuturata* Bofill, Haas et Aguilar-Amat, 1921, petit caragol d'aigua dolça recollit en 58 fonts diferents al llarg d'un període de temps compres entre 1947 i 1989. Personalment tinc la impressió de que en Manel va publicar una part molt petita de tot aquest coneixement, degut, segurament, a les circumstàncies que li varen tocar viure: haver de compaginar la seva passió per la malacologia amb el treball i el fet d'haver de pujar (juntament amb la seva estimada esposa, la Lita) una família en una època relativament complicada.

Hi ha altres trets de la personalitat del Manel que crec val la pena recordar: la seva força de voluntat, l'enginy i la imaginació davant la falta de medis. En més d'una ocasió ens va sorprendre a tots amb els seus "invents", com el tubet de vidre graduat per comptar cloques de mida molt petita, o el recollidor telescòpic de caragols, entre d'altres.

En Manel no només es va conformar en estudiar les cloques dels mol·luscs, si no que va anar més enllà estudiant la seva anatomia. És precisament en els seus dibuixos anatòmics on crec que es demostren i resumeixen totes les virtuts d'en Manel com a malacòleg autodidacta. En aquest sentit, els magnífics dibuixos i la descripció de *Xerocrassa cardonae* (Hidalgo, 1867) y *Xerocrassa nyeli* (Mittre, 1844) publicats en el Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears de 2001, són mèrit exclusiu d'en Manel. La seva participació en el Bolletí es remunta però, a l'any 1993 com a coautor (juntament amb en Maximino Forés) de la descripció d'una nova espècie de pulmonat terrestre endèmic d'Eivissa: l'*Iberellus tanitianus* Forés et Vilella, 1993

Com a nota curiosa, dir que en l'edició del 6 de març de 1993 del diari La Vanguardia, en el "Panorama de Actualidad" corresponent a la secció de Ciència i Tecnologia, es va publicar una nota breu dedicada a n'en Manel i a la seva afició per la malacologia. Al final de la nota es comenta "[...] *En la actualidad, seis hospitales de China le piden [a n'en Manel] información para resolver algunas cuestiones relacionadas con parasitación de moluscos que también afectan al hombre [...]*", comentari que, sense cap mena de dubte, mostra de manera clara la seva vàlua com a investigador apassionat d'aquest grup d'organismes. En Manel també era una caixa de sorpreses, algunes agradables, altres no tant, degudes, segurament, a una forta personalitat. Ningú és, per sort, perfecte.

Aquestes paraules no volen ser més que una petita mostra d'agraïment cap a una persona per mi molt estimada i que considero com el meu mestre en relació a l'estudi dels mol·luscs continentals. Conservo i faig meves, com si fos un preuat tresor, la força de voluntat, l'esperit crític, el rigor i l'estimació d'en Manel vers l'observació i l'estudi del

món natural, virtuts de les quals més d'un investigador "a sou" (con diria ell) en podria prendre bona nota.

Crec també que en Manel se sentiria especialment orgullós per les fites assolides per l'ACM. Actualment l'associació compta, des de fa relativament poc temps, amb una nova seu social al Museu Blau del Fòrum de Barcelona. La revista *Spira*, publicada de forma periòdica, ja assoleix una qualitat en format i continguts més que dignes, coneguts a nivell internacional. Nostra es la responsabilitat de mantenir, com el primer dia, l'esperit fundacional que va permetre el naixement de l'ACM i del que tu, Manel, també en vas ser bona part responsable.

Josep Quintana

Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont
Universitat Autònoma de Barcelona, edifici ICP
Campus de la UAB s/n
08193 Cerdanyola del Vallès (Barcelona, Espanya)

Bibliografia

- Alba, D. M., Tarruella, A., Corbella, J., **Vilella, M.**, Guillén, G., Prats, Ll. & Quintana, J. 2004. Addenda a la llista dels mol·luscos continentals de Catalunya. *Spira* 1 (4): 1-10.
- Forés, M. & **Vilella, M.** 1993. Una nueva especie de *Iberellus* Hesse, 1908 (Pulmonata: Helicidae) en la isla de Eivissa. *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 36: 17-30.
- Quintana, J. & **Vilella, M.** 2001. Sobre la validez taxonómica de *Trochoidea* (*Xerocrassa*) *cardonae* (Hidalgo, 1867) (Gastropoda: Hygromiidae). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 44: 41-55.
- Quintana, J. & **Vilella, M.** 2005. Estudi sobre la variabilitat de *Xerocrassa nyeli* (Mittre, 1842) (Gastropoda: Hygromiidae) a l'illa de Menorca (Illes Balears). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 48: 23-33.
- Riedell, A. & Vilella, M.** 1968. Zur Kenntnis der Zonitidae (Gastropoda) Spaniens. *Misc. Zool.*, II (3): 1-5.
- Vilella, M.** 1963. Notas malacológicas. I. Contribución al conocimiento de *Pyrenaearia molae* Haas. *Miscelánea Zoológica*: 27-32.
- Vilella, M.** 1965. Notas malacológicas. III. Fáunula malacológica de Vall Ferrera. *Miscelánea Zoológica*, 2 (1): 23-29.
- Vilella, M.** 1967. Notas malacológicas. IV. Nuevas citas de dispersión. *Miscelánea Zoológica*, 17-20.
- Vilella, M.** 1968. Notas malacológicas. V. Una nueva *Elysia* (Gastropoda Opisthobranchia) del Mediterráneo español *Elysia fezi* n. sp. *Misc. Zool.*, 2 (3): 1-4.
- Vilella, M.** 1994. Tres nuevas especies de Doridáceos (Gastropoda: Nudibranchia) en la costa del mediterráneo catalán. *Bull. Centre d'Est. Natura B-N.*, 3 (1): 63-72.
- Vilella, M.** 1995. Contribución al conocimiento de la malacofauna de Era Val d'Aran, Pirineos catalanes. *Bull. Centre d'est. Natura B-N.*, 3 (2): 169-203.
- Vilella, M.** 2001. Nuevas citas de dispersión. *Spira* 1 (1): 41-45.

- Vilella, M.** 2002. Consideraciones concernientes a *Bythinella rufescens persuturata* (Gastropoda: Prosobranchia: Hydrobiidae: Amnicolidae). *Spira* 2: 25-32.
- Vilella, M.**, Tarruella, A., Corbella, J., Prats, Ll., Alba, D.M., Guillén, G. & Quintana, J. 2003. Llista actualitzada dels mol·luscos continentals de Catalunya. *Spira* 1: 1-29.

Altres referències

- Alba, D. M.** 2011. Manuel Vilella Tejedo, *in memoriam*. *Spira* 4 (1-2): 77-80.
- Anònim.** 1993. Panorama de actualidad. Una historia de afición profesional. *La Vanguardia*, Ciencia y Tecnología, 6 de març de 1993.
- Anònim.** 2011. Manel Vilella Tejedo, *in memoriam*. *Noticario de la Sociedad Española de Malacologia* 55: 15-16.

Tàxons dedicats

Abida secale vilellai Kokshoorn et Gittenberger, 2010